

De tekeningen van Carlijn Kingma tonen: in de ratrace van ons bestaan is het ieder voor zich

Naast twee tellers die de oplopende getallen aangeven, staan twee mensen die de daklozentelling uitvoeren. Om hen heen tentjes en gezichtsloze onfortuinlijken: de mensen die het niet is gelukt om een woning te bemachtigen. In de ravijnachtige wereld die is getekend door Carlijn Kingma, bevindt deze kleine scène zich onderin, helemaal in de krochten van het bestaan. Boven hen verrijzen enorme zuilen die het buizenstelsel stutten van een machinewereld waar mensen wel onderdak hebben – kamertjes – en de echte winnaars bovenin tronen. Dat zijn de vastgoedeigenaren en banken met hun kreten als ‘Waarom huur jij eigenlijk nog?’ en ‘Fundeer je toekomst’. *De machinerie van de volkshuisvesting* heet deze tekening met duizenden details van wegen, mensjes, machines, raderen. Samen tonen ze volkshuisvesting als een speculatieve markt, waarin mensen hopen op een hypotheek zodat ze niet afglijden naar het precariaat.

Tentoonstelling

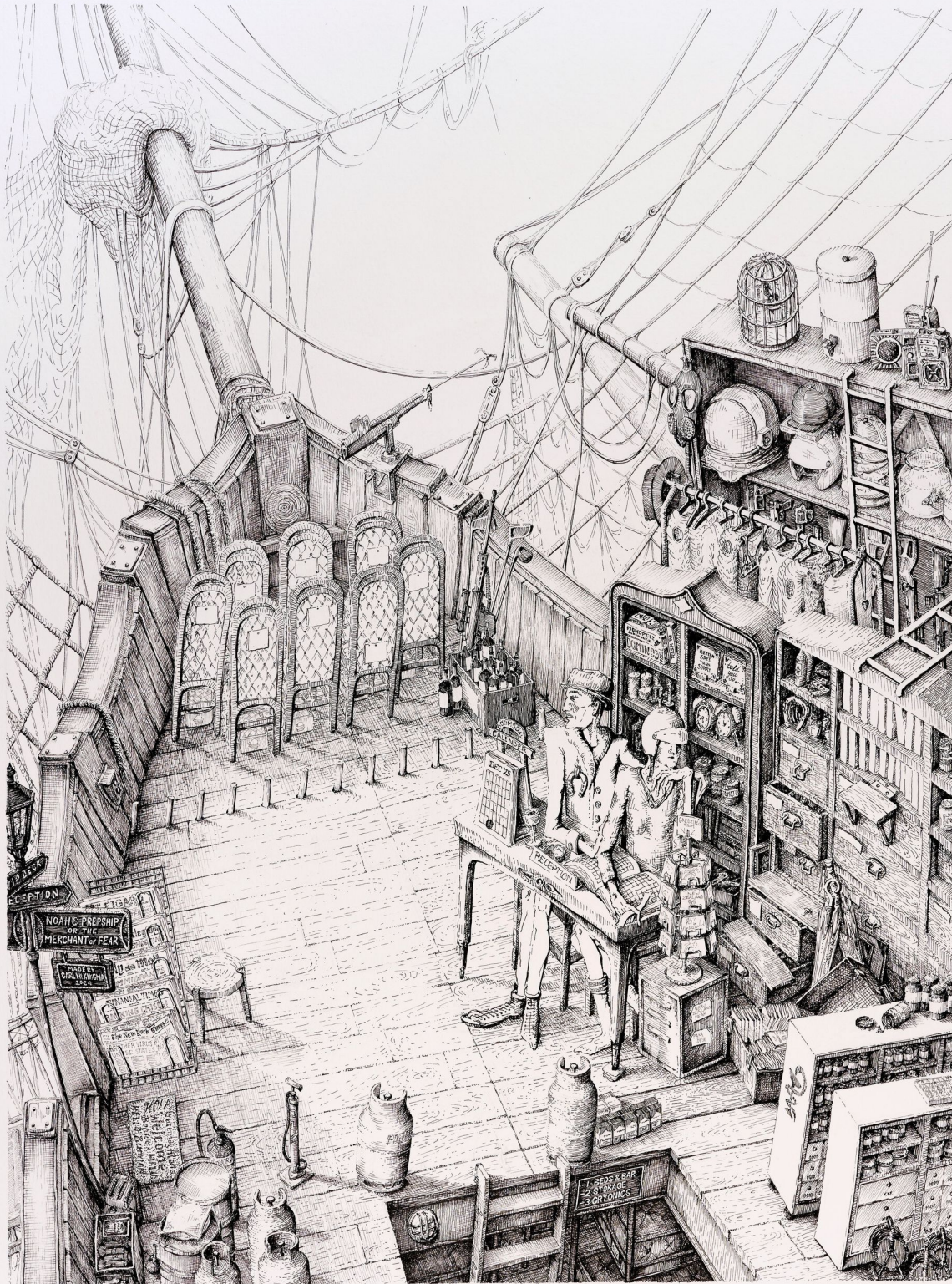
Carlijn Kingma. Fear of Falling, t/m 8 maart bij Brutus, Rotterdam.

Info: brutus.nl

Dit is een van zeventien tekeningen in een indrukwekkende tentoonstelling van Carlijn Kingma die in kaart brengt – ze noemt zichzelf ook cartograaf – hoe financiële en economische mechanismen maatschappelijke misstanden veroorzaken. Zoals de wooncrisis, en de relatie daarvan met politieke desinteresse. Een hol fundament in deze tekening is de sectie ‘overheid en politiek’, met een lege tribune. Vlakbij is ook het zaaltje met de Grondwet en het Europees Verdrag voor de

Rechten van de Mens. Dit zaaltje is ook leeg. Op de gang staat iemand te stofzuigen.

Fear of Falling heet de tentoonstelling naar het gelijknamige boek van de Amerikaanse journalist Barbara Ehrenreich uit 1989. Zij beschreef de eeuwige angst van de middenklasse om af te glijden in de competitieve klassenmaatschappij waar we in leven. Die angst en het speculatieve systeem hollen solidariteit uit, betoogt Kingma die daartoe de ratrace van deze 'eigen welzijn eerst'-wereld verbeeldt. *The Milking of the Middle Class (II)* uit 2021 toont een miniem appartementje met op de grond een Quote 500 en aan de muur de tekst *Get Rich or Die Trying* – succes als valse belofte die een poster ons toeroept.

Fear of Falling, Prepship.

Illustratie Carlijn Kingma

Orwelliaanse en kafkaëske toestanden

Allemaal zijn het zwart-wittekeningen, er is geen kleur in deze wereld, wel eindeloze details. Een grote tekening duurt maanden om te voltooien,

blijkt uit een documentaire die in de expositie draait. Streepje voor streepje tekent Kingma de mensjes tussen telramen die hun lot bepalen.

Die precisie is nodig als je systemen inzichtelijk wil maken. Ergens doet dat denken aan de missie van Otto Neurath. Honderd jaar geleden bedacht deze econoom een pictografische beeldtaal ('isotypen') om de complexiteiten van de wereld helder uit te leggen; als mensen niet weten hoe de wereld in elkaar zit, kunnen ze er niets aan doen. Kennis is macht, hopelijk. Bij Kingma draait het ook om communicatie. Alleen is haar tekenstijl meer dystopisch, morsiger, en misschien zegt dat wel wat over hoe de wereld in honderd jaar enkel complexer is geworden. Haar hypergedetailleerde stijl heeft iets onmodieus, als om aan te geven dat deze nachtmerrie door de tijd heen strekt. Orwelliaanse toestanden zijn het, kafkaësk, maar wel onze orwelliaanse en kafkaëske toestanden.

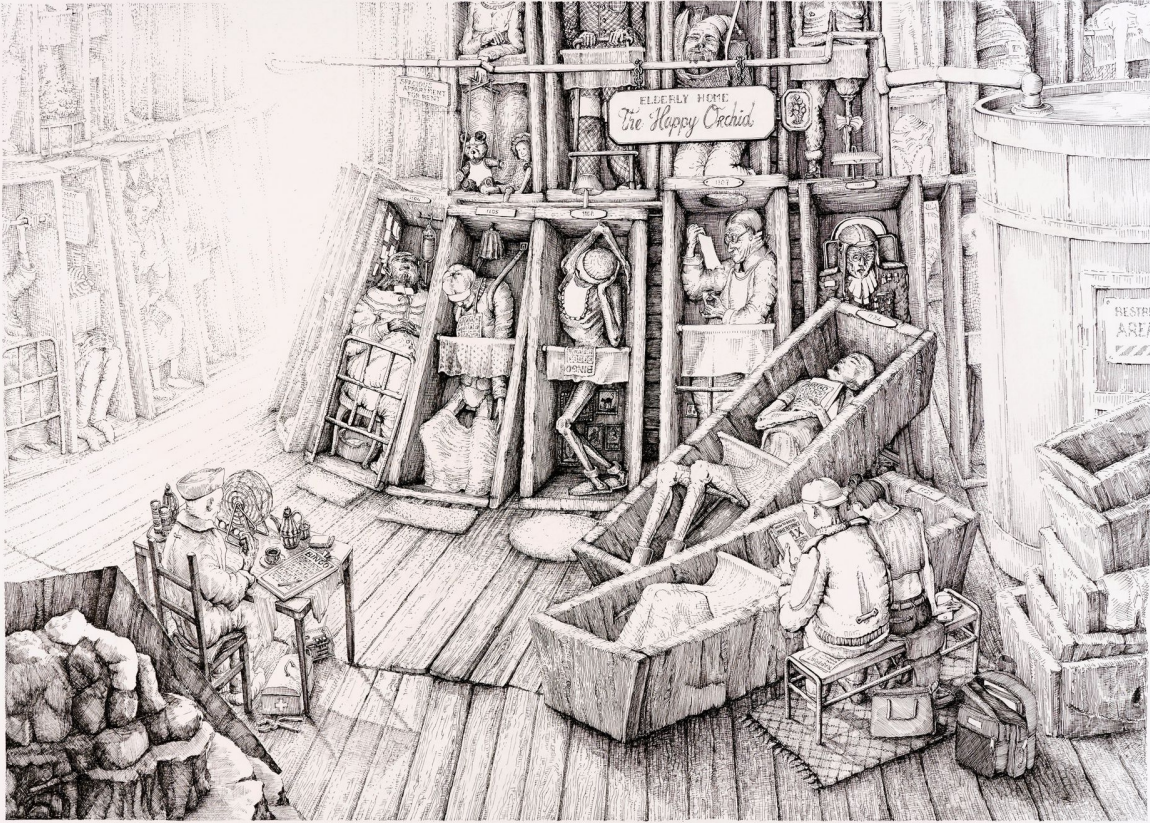
Bijvoorbeeld *Het waterwerk van ons geld* dat ze in 2022 ontwierp, in samenwerking met economen Thomas Bollen en Martijn van der Linden, en met Follow the Money. Van die tekening maakte ze een animatie, te zien in de tentoonstelling en [online](#). Daarin verbeeldt ze geld als water, het financiële systeem als irrigatiesysteem van onze economie. Waar het geld heen stroomt, bloeit de samenleving op.

Een toren van champagneglazen

Ook hier zitten de winnaars boven, in hoge torens van private equity en hedgefondsen achter spiegelende façades. Kingma toont de aanpalende instituten: banken, de centrale bank, de overheid, Belastingdienst, pensioenfondsen. Daaronder draait een rad van nijverheid, met werknemers en productie, tot, nog lager, de lopende band.

Consumenten kopen er spullen zodat water – geld – terug omhoog vloeit waar renteniers proosten op de zogeheten doorsijpeleconomie, met een toren van champagneglazen. Alleen sijpelt er weinig; geld blijft via winstuitkeringen vooral in de bovenste regionen. Armoede is geen gevolg van een geldtekort, maar van de ophoping ervan bij de rijken. Door onderliggende politieke keuzes in beeld te brengen, toont Kingma ook kansen: nieuwe keuzes maken, om het systeem opnieuw in te richten.

Tot die tijd is er geen afwatering vanaf de *steady stream of debt* die net zo rijkelijk stroomt als *the lazy river of investment*: een verdienenmodel annex kunstmatige ringleiding die enkel rondgaat. Nu gaat daarvan geen druppel verloren richting de alledaagse economie van de gewone mensen onderaan, de gevallenen.

Fear of Falling WIP, Eldery home.

Illustratie Carlijn Kingma